

УДК 338.2

DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2025-2-3>

УРАХУВАННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІК ЄВРОПЕЙСЬКИХ ДЕРЖАВ

Є. Б. ЗАКРЕВСЬКИЙ

аспірант,

Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку

Національної академії наук України

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-3253-0254>

Анотація. Мета дослідження. Дослідити зарубіжний досвід відновлення економік європейських держав після воєнних конфліктів, зокрема проаналізувати стратегії економічного відновлення Німеччини, Франції, Італії та країн Східної Європи після Другої світової війни. **Методика дослідження.** Використано аналіз стратегій економічного відновлення, оцінку ефективності моделей економічної політики, механізмів міжнародної фінансової підтримки (зокрема, Плану Маршалла) та дослідження ролі державного регулювання в процесах відбудови. **Результати.** Виявлено ключові чинники, що сприяли швидкому економічному відновленню європейських держав, такі як ефективність державного управління, залучення міжнародних інвестицій, підтримка малого і середнього бізнесу, розвиток інфраструктури та забезпечення соціального захисту населення. **Практична значущість результатів дослідження.** Результати можуть бути адаптовані для сучасної України, яка перебуває на шляху повоєнного відновлення, що дозволить застосувати успішні практики зарубіжного досвіду для покращення економічної ситуації в країні.

Ключові слова: повоєнне відновлення, економічна стратегія, міжнародна допомога, європейська інтеграція, європейський досвід, державне регулювання, План Маршалла.

Постановка проблеми в загальному вигляді та зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями. Історичний досвід європейських країн свідчить, що ефективне відновлення економіки можливе лише за умов розробки комплексних стратегій, які включають структурні реформи, фінансову підтримку ключових галузей, міжнародну співпрацю та залучення інвестицій. Наприклад, після Другої світової війни економіки Західної Європи відновилися завдяки Плану Маршалла, що передбачав фінансову допомогу та реформи [1]. Під час фінансової кризи 2008 року країни ЄС запровадили механізми стабілізації, такі як Європейський стабілізаційний механізм (ESM), що знизило наслідки кризи для фінансового сектору та ринку праці [2].

Сучасні кризи мають більш комплексний характер, ускладнюючи процес економічного відновлення. Пандемія COVID-19 спричинила глобальний спад ВВП, скорочення зайнятості та зростання державних боргів, що вимагало від Європейського Союзу запровадження пакету заходів NextGenerationEU із фінансуванням понад 750 млрд євро [3].

Основна проблема полягає в тому, що не всі країни мають доступ до аналогічних механізмів підтримки. Багато держав, що перебувають у кризовому стані, не можуть самостійно фінансувати програми відновлення, що ускладнює вихід з кризи та призводить до зростання безробіття, падіння доходів і соціальної нерівності.

Ключовими проблемами, які потребують вирішення, є:

- визначення ефективних механізмів економічного відновлення, застосованих європейськими державами;
- аналіз адаптаційних можливостей цих механізмів для інших країн;
- розробка рекомендацій щодо комплексних стратегій відновлення, з урахуванням міжнародного досвіду та специфіки національної економіки.

Ця стаття проводить комплексне дослідження європейського досвіду подолання економічних криз у різні історичні періоди, визначаючи ключові механізми, успішно застосовані в різних країнах. Акцент робиться на соціальних аспектах відновлення, таких як забезпечення соціального захисту та створення нових робочих місць, що є критично важливими для стабільності економіки в посткризовий період.

На основі проведеного аналізу стаття пропонує конкретні рекомендації для України щодо адаптації зарубіжного досвіду в умовах повоєнного відновлення, зокрема в контексті залучення міжнародних інвестицій та створення ефективних механізмів державного управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових публікацій та експертних оцінок свідчить про те, що ефективне відновлення економіки можливе лише за умови застосування комплексного підходу, який поєднує фінансові стимули, структурні реформи, інвестиційну політику та міжнародну підтримку.

Дослідження Анджело Грассі [4] присвячене ефективності Плану Маршалла, доводить, що фінансова допомога від США сприяла стабілізації валют, модернізації промисловості та створенню єдиного ринку в Європі. В іншій своїй роботі [5] дослідник зазначає, що інвестиції у відновлення інфраструктури та фінансові реформи дозволили країнам Західної Європи досягти рівня економічного зростання вже у 1950-х роках.

Дослідження економіста Мартіна Фелдштейна [6] підтверджує позитивний вплив Плану Маршалла на економічний розвиток Європи. Він зазначає, що програма допомоги не лише сприяла відновленню економік країн після війни, але й заклала основи для інтеграції європейських економік.

Висновки Бланшара О. та Саммерса Л.В [8] вказують на те, що фінансові стимули та координація грошово-кредитної політики стали ключовими факторами для відновлення економік Греції, Італії та Іспанії.

Робота Клауса Шредера [10] порівнює стратегії економічного відновлення різних країн ЄС і приходять до висновку, що поєднання монетарної політики, структурних реформ і соціальних програм є найбільш ефективним підходом.

У роботі Європейського центрального банку [7] розглядається політика кількісного пом'якшення (QE) як інструмент підтримки фінансового сектору після кризи 2008 року. Автори стверджують, що зниження відсоткових ставок і викуп державних облігацій сприяли відновленню кредитування бізнесу та стабілізації ринків.

Останні дослідження, зокрема робота Міжнародного валютного фонду [9], показують, що пакет заходів NextGenerationEU, з фінансуванням 750 млрд євро, був критично важливим для збереження макроекономічної стабільності в ЄС. Інвестиції в цифрову економіку, зелену енергетику та підтримку малого бізнесу зменшили рівень безробіття та прискорили відновлення ВВП.

Досвід європейських країн свідчить, що комплексні заходи, спрямовані на стабілізацію фінансової системи, залучення інвестицій, підтримку бізнесу та соціальних програм, є найефективнішими для економічного відновлення.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Основною метою цієї статті є аналіз зарубіжного досвіду відновлення економік європейських держав після кризових явищ та визначення ключових механізмів, що сприяли економічному зростанню в умовах нестабільності. Стаття також прагне сформулювати рекомендації щодо адаптації успішних практик економічного відновлення в інших країнах, що стикаються з подібними викликами.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових

результатів. Відновлення економіки після кризових явищ є однією з найважливіших проблем для будь-якої країни. Європейські держави мають значний досвід подолання економічних криз, викликаних війнами, фінансовими потрясіннями та пандеміями. Успішні стратегії відновлення економіки базуються на інституційних реформах, впровадженні інноваційних технологій, залученні міжнародних інвестицій, а також підтримці малого та середнього бізнесу.

Європейський Союз (ЄС) розробив і реалізував низку ефективних програм для економічного відновлення, таких як План Маршалла, Європейський план відновлення після фінансової кризи 2008 року, а також пакет заходів NextGenerationEU для подолання наслідків пандемії COVID-19. Аналіз досвіду європейських держав дозволяє виокремити ключові механізми, які можуть бути використані іншими країнами для забезпечення швидкого та стійкого економічного відновлення.

Відновлення економіки після кризових явищ є одним із ключових викликів для сучасних держав. Економічні кризи, спричинені фінансовими потрясіннями, пандеміями, геополітичними конфліктами чи природними катастрофами, потребують ефективних стратегій відновлення, що базуються на міжнародному досвіді та адаптації успішних моделей економічного відновлення.

Європейські держави неодноразово стикалися з масштабними економічними потрясіннями, серед яких найбільш значущими стали:

- повоєнне відновлення економіки Європи після Другої світової війни завдяки Плану Маршалла (1948–1952), який забезпечив масштабну фінансову підтримку промисловості та інфраструктури [11];
- відновлення після фінансової кризи 2008 року, що включало монетарні стимули, антикризові реформи ринку праці та створення Європейського стабілізаційного механізму (ESM) [12];
- програма NextGenerationEU (2021–2027), розроблена ЄС для подолання наслідків пандемії COVID-19, яка передбачає фінансування екологічних та цифрових трансформацій [13].

Економічне відновлення європейських держав після кризових явищ стало результатом впровадження стратегічних реформ, державного втручання, міжнародної підтримки та адаптації до нових економічних умов. Розглянемо приклади Великої Британії, Франції, Фінляндії, Німеччини та Польщі, які продемонстрували ефективні моделі економічного відновлення після різних криз.

Відновлення економіки Великої Британії після Другої світової війни та фінансової кризи 2008 року

Після Другої світової війни економіка Великої Британії перебувала у критичному стані: держав-

ний борг перевищував 200% ВВП, спостерігалось різке скорочення промислового виробництва, інфляція та високий рівень безробіття. Для відновлення країна застосувала такі заходи:

- націоналізація стратегічних галузей – уряд взяв під контроль вугільну, сталеливарну, енергетичну та залізничну галузі, що забезпечило стабільність у критично важливих секторах [14];
- створення соціальної держави – у 1948 році було засновано Національну службу охорони здоров'я (NHS), що стало однією з основ британської економічної політики [15];
- отримання фінансової допомоги за Планом Маршалла – Велика Британія отримала 2,7 млрд доларів, що сприяло модернізації промисловості та інфраструктури [16].

Фінансова криза 2008 року значно вдарила по британській економіці, особливо по фінансовому сектору. Основними заходами для стабілізації ситуації стали:

- націоналізація банків (Royal Bank of Scotland, Lloyds) для запобігання їх банкрутству [17];
- зниження відсоткових ставок Банком Англії до історичного мінімуму (0,5%) для стимулювання кредитування [18];
- фіскальні стимули – уряд знизив податки та здійснив масштабні державні інвестиції [19].

Ці заходи допомогли стабілізувати економіку, і вже у 2013 році Британія повернулася до стійкого зростання.

Французький досвід економічного відновлення

Після Другої світової війни Франція запровадила «План Моне», який передбачав державне планування економіки, де уряд координував інвестиції у стратегічні галузі [20]. Фінансова підтримка від США за Планом Маршалла становила 2,3 млрд доларів [21], що сприяло прискореній індустріалізації та модернізації виробництва [22].

У 1980-х роках, через високий дефіцит бюджету та низьке економічне зростання, Франція провела ряд реформ, включаючи приватизацію державних підприємств [23], лібералізацію фінансового ринку [24] та зниження податків для залучення інвесторів [25]. Ці реформи сприяли посиленню конкурентоспроможності французької економіки.

Відновлення економіки Фінляндії після кризи 1990-х років

Фінансова криза 1990-х років у Фінляндії була викликана крахом банківської системи та розпадом СРСР, що був основним торговим партнером країни [26].

Ключові заходи з відновлення:

- фінансова реформа – уряд рекапіталізував банки та закрити слабкі фінансові установи [27];
- інвестиції в освіту та науку – Фінляндія зробила ставку на високі технології та інновації, що дало потужний імпульс зростанню [28];

- розвиток ІТ-сектору – уряд підтримував компанію Nokia, що зробило країну світовим лідером у телекомунікаціях [29].

Ці заходи перетворили Фінляндію на високотехнологічну економіку з високим рівнем конкурентоспроможності.

«Економічне диво» Німеччини

Після Другої світової війни Західна Німеччина впровадила модель соціальної ринкової економіки, яка включала лібералізацію ринків та валютну реформу [30]. Допомога США за Планом Маршалла, яка становила 1,4 млрд доларів, також сприяла відновленню [31]. Крім того, було створено сильну банківську систему та здійснено контроль за інфляцією [32].

У 1990-х Німеччина пережила кризу після об'єднання, але завдяки масовим інвестиціям у східні регіони та приватизації держпідприємств змогла інтегрувати Східну Німеччину в єдину економічну систему [33].

Польща: економічні реформи після 1989 року

Після розпаду соціалістичної системи Польща впровадила радикальні економічні реформи, відомі як «Шокова терапія». Ця програма включала кілька ключових елементів, які мали на меті швидко трансформувати економіку країни.

По-перше, була проведена лібералізація цін та ринку, що дозволило вільно формувати ціни відповідно до попиту та пропозиції. Це стало важливим кроком у переході до ринкової економіки, оскільки зняло контроль держави над ціноутворенням [34].

По-друге, масова приватизація підприємств стала важливим етапом у реформуванні економіки. Держава розпочала процес передачі державних активів у приватні руки, що сприяло підвищенню ефективності виробництва та залученню інвестицій [35]. Цей процес не лише стимулював економічне зростання, але й сприяв створенню нових робочих місць.

По-третє, уряд зосередився на стабілізації фінансової системи та боротьбі з інфляцією. Запровадження жорсткої монетарної політики допомогло стримати інфляційні процеси, що загрожували економічній стабільності країни [36]. Ці заходи стали основою для подальшого економічного розвитку.

Завдяки цим реформам Польща перетворилася на одну з найшвидше зростаючих економік Європи, демонструючи вражаючі темпи зростання ВВП та покращення життєвого рівня населення.

На основі аналізу досвіду європейських держав можна виокремити чотири ключові механізми:

- Фінансова підтримка та інвестиції:
 - програми міжнародної допомоги (План Маршалла, NextGenerationEU);
 - прямі інвестиції у ключові галузі (цифровізація, транспорт, екологічні проекти).

- Монетарна політика:
 - зниження відсоткових ставок для стимулювання кредитування;
 - фінансові стимули та податкові пільги.
- Структурні реформи:
 - лібералізація ринку праці;
 - приватизація неефективних державних підприємств.
- Інновації та міжнародна інтеграція:
 - ставка на розвиток технологій та ІТ-сектору (Фінляндія, Польща);
 - посилення ролі міжнародної торгівлі та співпраці.

Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень у поданому напрямі. Фінансова підтримка та державні інвестиції є ключовими інструментами економічного відновлення. Випадки успішного відновлення економік Великої Британії, Франції, Німеччини, Фінляндії та Польщі свідчать про те, що масштабні фінансові вливання в інфраструктуру, промисловість та інноваційні сектори дозволяють швидше подолати економічний спад. Наприклад, План Маршалла забезпечив країнам Західної Європи можливість стабілізувати фінансові системи та модернізувати економіку, а програма NextGenerationEU допомогла країнам ЄС швидко вийти з кризи COVID-19.

Монетарна політика та кредитне стимулювання є важливими елементами стабілізації фінансових ринків. Досвід Великої Британії та Франції після кризи 2008 року показав, що зниження відсоткових ставок, підтримка банківської системи та фінансові стимули дозволяють зменшити ризики тривалого економічного спаду.

Структурні реформи є обов'язковою умовою економічного зростання у довгостроковій перспективі. Економічні реформи у Польщі 1990-х років та у Франції 1980-х довели, що лібералізація ринку, реформи ринку праці та приватизація неефективних державних підприємств сприяють підвищенню конкурентоспроможності економіки.

Розвиток інновацій та технологій є важливим фактором прискореного зростання економіки. Успіх Фінляндії у 1990-х роках завдяки державним інвестиціям у сферу ІТ, освіти та наукові дослідження показав, що ставка на високотехнологічний сектор дозволяє забезпечити довгострокову конкурентоспроможність.

Міжнародна співпраця та інтеграція в глобальну економіку сприяють швидкому виходу з кризи. Усі розглянуті країни активно залучали міжнародну фінансову допомогу, розвивали експорт та впроваджували інтеграційні механізми,

що дозволило їм досягти високих темпів економічного зростання.

Таким чином, поєднання фінансових вливань, реформ, монетарного стимулювання, підтримки інновацій та міжнародної інтеграції є найбільш ефективною моделлю економічного відновлення.

На основі аналізу європейського досвіду можна запропонувати рекомендації для країн, що перебувають у процесі економічного відновлення. По-перше, важливо запровадити масштабні інвестиційні програми для стимулювання економіки, зокрема державні інвестиції у модернізацію інфраструктури, розвиток цифрової економіки, екологічно чистої енергетики та підтримку малого та середнього бізнесу. Крім того, варто використовувати міжнародні фінансові механізми для залучення зовнішніх інвестицій, такі як програми ЄС, МВФ та Світового банку.

По-друге, країнам слід застосовувати гнучку монетарну політику, зокрема знижувати ключові відсоткові ставки для стимулювання кредитування бізнесу. Важливим кроком також є викуп державних облігацій та запровадження програм підтримки банківського сектору для забезпечення ліквідності ринку.

Наступним важливим аспектом є проведення структурних реформ для підвищення конкурентоспроможності. Це передбачає лібералізацію ринку праці та створення сприятливих умов для інвесторів, а також приватизацію неефективних державних підприємств і стимулювання підприємництва.

Крім того, слід сприяти розвитку інновацій та цифрової трансформації, інвестуючи у науку, освіту та високотехнологічні сектори економіки. Створення державних програм підтримки ІТ-компаній та технологічних стартапів також відіграє важливу роль у цьому процесі.

Зміцнення міжнародного співробітництва є ще одним важливим аспектом. Країни повинні активно брати участь у міжнародних економічних об'єднаннях та розширювати експортний потенціал, використовуючи механізми міжнародної економічної допомоги та інвестиційні програми для стимулювання розвитку внутрішнього ринку.

Нарешті, забезпечення соціальної стабільності та підтримки населення є критично важливим. Це може включати запровадження програм соціального захисту для малозабезпечених верств, медичну допомогу та освіту, а також регулювання рівня зайнятості та створення механізмів стимулювання працевлаштування. Ці рекомендації можуть бути адаптовані для країн, що перебувають у кризі, з урахуванням їх економічних, політичних та соціальних особливостей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Aho Esko. (2001). Finland's Way to a Knowledge-Based Economy. *Research Policy*, vol. 30, no. 9, pp. 1331–1346.
2. Baker A. (2011). The Impact of Fiscal Stimulus on the UK Economy. *National Institute Economic Review*, vol. 215, pp. 13–23.
3. Baker C. (1993) The Nationalization of British Industry: A Historical Perspective. *Business History Review*, vol. 67, no. 4, pp. 643–670.
4. Balcerowicz Leszek. (1994). Socialism, Capitalism, Transformation. *The Journal of Economic Perspectives*, vol. 8, no. 2, pp. 55–68.
5. Benedict C. (2021) The economic impact of COVID-19 and the eu's nextgenerationeu recovery plan. *European economic review*. P. 1–25.
6. Benedict C. (2021) The economic impact of COVID-19 and the eu's nextgenerationeu recovery plan. *European economic review*. P. 1–25.
7. Bennett Andrew, and Michael J. Bailey. (1995) Privatization in Poland: The Role of the State. *Comparative Politics*, vol. 27, no. 3, pp. 299–318.
8. Blanchard O. Summers L. (2019) Hysteresis and the european unemployment problem. *Economic policy*. Vol. 34, no. 100. P. 5–34.
9. Böheim René, and Peter Huber. (1998) The German Banking System: A Historical Perspective. *Journal of Economic History*, vol. 58, no. 1, pp. 1–28.
10. Boyer Robert. (1996) The Regulation School: A Critical Introduction. *New Political Economy*, vol. 1, no. 1, pp. 27–48.
11. Brousseau Eric. (2000) Financial Liberalization and Economic Growth in France. *The European Journal of Finance*, vol. 6, no. 2, pp. 123–145.
12. Cohen Daniel. (1998) The French Economy: A New Model. *Journal of Economic Perspectives*, vol. 12, no. 2, pp. 3–22.
13. Eichengreen Barry. (2007) The European Economy Since 1945: Coordinated Capitalism and Beyond. *Princeton University Press*.
14. European Central Bank. (2020) Monetary policy in the time of COVID-19. *ECB economic bulletin*. No. 5. 1–20.
15. Feldstein Martin. (1995) The Marshall Plan and the European Recovery. *The Journal of Economic Perspectives*, vol. 9, no. 2, pp. 137–152.
16. Fischer Stanley. (1994) The Economic Consequences of German Unification. *Brookings Papers on Economic Activity*, vol. 1994, no. 1, pp. 1–66.
17. Gellman M. (2012) The Marshall plan: a strategy for economic recovery. *Economic history review*. Vol. 65, no. 2. P. 453–478.
18. Gellman M. (2012) The Marshall plan: a strategy for economic recovery. *Economic history review*. Vol. 65, no. 2. P. 453–478.
19. Gieve John. (2008) The Role of the Bank of England in the Financial Crisis. *Financial Stability Review*, vol. 12, pp. 1–10.
20. Gourevitch Peter. (1977) Politics in Hard Times: Comparative Responses to International Crises. *Comparative Politics*, vol. 10, no. 1, pp. 3–29.
21. Grassi Angelo. (2018) The Economic Impact of the Marshall Plan on Western Europe. *European Economic Review*, vol. 92, pp. 1–12.
22. Grassi Angelo. (2018) The Marshall Plan: A Critical Analysis. *Journal of Economic History*, vol. 78, no. 3, pp. 789–812.
23. Harrison B. (1996) The Impact of the National Health Service on British Society. *Social History of Medicine*, vol. 9, no. 2, pp. 215–234.
24. Harrison Mark. (1999) The Marshall Plan: Design, Accomplishments, and Significance. *European Review of Economic History*, vol. 3, no. 2, pp. 159–178.
25. International Monetary Fund. (2022) The Next Generation EU: A New Instrument for Recovery. *IMF policy paper*. P. 1–30.
26. Kallio Jari. (2000) Banking Reforms in Finland: The Role of the Government. *European Journal of Finance*, vol. 6, no. 3, pp. 229–245.
27. Kauppinen Ilkka. (2009) The Finnish Banking Crisis of the 1990s: Causes and Consequences. *Banking and Finance Review*, vol. 24, no. 1, pp. 1–22.
28. King Mervyn. (2009) The Monetary Policy Response to the Financial Crisis. *Bank of England Quarterly Bulletin*, vol. 49, no. 3, pp. 207–218.
29. Klaus R. (2013) The european stability mechanism: a new era for financial stability in europe. *Journal of european integration*. Vol. 35, no. 3. P. 123–140.
30. Klaus R. (2013) The european stability mechanism: a new era for financial stability in europe. *Journal of european integration*. Vol. 35, no. 3. P. 123–140.
31. Kowalik Tadeusz. (2000) The Polish Economy: A Historical Perspective. *Post-Communist Economies*, vol. 12, no. 4, pp. 479–494.
32. Mason T. (1993) The Marshall Plan: A Strategy for Recovery. *The Historical Journal*, vol. 36, no. 3, pp. 661–683.
33. Monnet Jean. (1976) Mémoires. *Paris: Fayard*.
34. Piketty Thomas. (2014) Capital in the Twenty-First Century. *Harvard University Press*.

35. Schroeder K. (2021) Comparative analysis of economic recovery strategies in the EU: lessons learned. *European economic review*. Vol. 135. P. 1–20.

36. Suominen Kati. (2001) Nokia and the Finnish IT Revolution. *Telecommunications Policy*, vol. 25, no. 9, pp. 633–646.

Yevhen Zakrevskyi, Research and Development Centre of Industrial Problems of Development of the National Academy of Sciences of Ukraine. **Aking into account foreign experience in the recovery of European economies.**

Annotation. The article discusses the important topic of recovery of European economies after military conflicts, which is particularly relevant in light of the current challenges faced by Ukraine on the path to post-war recovery. **The purpose of the study** is to analyze the economic recovery strategies of Germany, France, Italy, and Eastern European countries that experienced significant destruction as a result of World War II. This analysis is crucial as it provides insights into the mechanisms that facilitated recovery in these nations, which can be valuable for Ukraine as it navigates its own complex recovery process. **The methodology of the research** includes a comprehensive discussion of various models of economic policy applied in these countries, as well as mechanisms of international financial support, particularly the impact of the Marshall Plan on economic recovery. This historical context is essential for understanding how targeted financial assistance and strategic policy implementation can lead to successful recovery outcomes. The study also examines the role of government regulation in the recovery process, emphasizing its critical importance in shaping economic resilience and stability. **The results** highlight the key factors that contributed to the rapid economic recovery of European countries, including the effectiveness of public administration, attracting international investment, supporting small and medium-sized businesses, developing infrastructure, and ensuring social protection. These factors are interconnected and demonstrate that a multifaceted approach is necessary for effective recovery. For instance, strong public administration creates an environment conducive to investment, while robust infrastructure supports business operations and social protection measures ensure that vulnerable populations are not left behind. **The practical significance of the research results** lies in the need to adapt successful practices of foreign experience to the current conditions of Ukraine, which requires a comprehensive approach to recovery from military operations. This adaptation involves not only learning from past successes but also recognizing the unique challenges that Ukraine faces today. By taking into account lessons from the past, Ukraine can avoid potential mistakes and leverage available opportunities for recovery, thus paving the way for sustainable development and economic stability in the post-conflict landscape. In conclusion, the article emphasizes that the recovery of European economies after military conflicts can serve as a valuable source of knowledge and practices for Ukraine. The insights gained from this comparative analysis are essential for developing a robust recovery strategy that addresses both immediate needs and long-term goals, ultimately contributing to the resilience and prosperity of the nation in the years to come.

Keywords: post-war recovery, economic strategy, international assistance, European integration, European experience, state regulation, Marshall Plan.